

QO'QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 2-son)

PEDAGOGIKA
PEDAGOGY

UDK: 371.13 : 37.013.42

**TA'LIMDAGI RAQAMLI TRANSFORMATSIYALAR SHAROITIDA
BO'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI
RIVOJLANTIRISHNING METODIK ASOSLARI**

Iqboljon Sharofutdinov Usmonjon o'g'li
Farg'ona davlat universiteti
Amaliy matematika va informatika
kafedrası o'qituvchisi
iqboljon0766@gmail.com
[+998903900766](tel:+998903900766)

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot ta'lim tizimidagi raqamli transformatsiyalar sharoitida bo'lajak pedagoglarning akmeologik kompetentligini rivojlantirishning metodik asoslarini o'rganishga bag'ishlangan. Akmeologik kompetentlik, pedagogning kasbiy faoliyatini yuqori darajada amalga oshirishga qodir bo'lishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va qobiliyatlar to'plamini anglatadi. Tadqiqotda ta'limdagi raqamli texnologiyalarning o'qitish jarayoniga ta'siri, pedagoglarning zamonaviy bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishidagi o'zgarishlar tahlil qilinadi. Shuningdek, bo'lajak pedagoglarning akmeologik kompetentligini shakllantirish uchun metodik yondashuvlar, o'quv dasturlari va ta'lim vositalarining samarali qo'llanilishi masalalari ko'rib chiqiladi. Ushbu ish, ta'lim sohasida raqamli texnologiyalarni joriy qilish orqali pedagoglarning kasbiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan ilmiy asoslangan tavsiyalarni ishlab chiqishni maqsad qilgan.

Kalit so'zlar: ta'limdagi raqamli transformatsiyalar, akmeologik kompetentlik, pedagoglarning kasbiy rivojlanishi, metodik asoslar, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, pedagogik kompetentlik, bo'lajak pedagoglar, raqamli ta'lim vositalari, ta'lim jarayonini raqamlashtirish, ta'lim metodologiyasi

**МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ АКМЕОЛОГИЧЕСКОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВЫХ
ТРАНСФОРМАЦИЙ ОБРАЗОВАНИЯ**

Аннотация: Данное исследование посвящено изучению методических основ развития акмеологической компетентности будущих педагогов в условиях цифровых трансформаций образования. Акмеологическая компетентность представляет собой совокупность знаний, умений и навыков, необходимых для эффективного выполнения

профессиональной деятельности педагога на высоком уровне. В исследовании анализируется влияние цифровых технологий на процесс обучения, а также изменения в освоении современных знаний и умений педагогами. Кроме того, рассматриваются методические подходы, учебные программы и эффективное использование образовательных технологий для формирования акмеологической компетентности будущих педагогов. Работа направлена на разработку научно обоснованных рекомендаций для обеспечения профессионального развития педагогов через внедрение цифровых технологий в систему образования.

Ключевые слова: цифровые трансформации в образовании, акмеологическая компетентность, профессиональное развитие педагогов, методические основы, современные образовательные технологии, педагогическая компетентность, будущие педагоги, цифровые образовательные средства, цифровизация образовательного процесса, методология образования.

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR DEVELOPING THE ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATIONS IN EDUCATION

Abstract: This study is dedicated to exploring the methodological foundations for developing the acmeological competence of future educators in the context of digital transformations in education. Acmeological competence refers to the set of knowledge, skills, and abilities necessary for a teacher to effectively perform their professional duties at a high level. The study analyzes the impact of digital technologies on the educational process and the changes in the acquisition of modern knowledge and skills by educators. Additionally, it examines the methodological approaches, curricula, and the effective use of educational tools in developing the acmeological competence of future educators. The work aims to develop scientifically grounded recommendations for ensuring the professional development of educators through the implementation of digital technologies in the education system.

Keywords: digital transformations in education, acmeological competence, professional development of educators, methodological foundations, modern educational technologies, pedagogical competence, future educators, digital educational tools, digitalization of the educational process, educational methodology.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi dunyo bo'ylab keskin o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Yangi texnologiyalar, raqamli resurslar va innovatsion yondashuvlar ta'lim jarayonini yanada samarali va interaktiv qilishga imkon yaratmoqda. Ta'limdagi raqamli transformatsiyalar pedagoglardan yangi kompetentsiyalarni, zamonaviy bilimlarni, ko'nikmalarni va o'quvchilarga sifatli ta'lim berish uchun zarur bo'lgan ilg'or texnologiyalarni egallashni talab qiladi. Bu

o'zgarishlarga moslashish, ta'lim jarayonini innovatsion usullar bilan boyitish uchun pedagoglarning malakasi va kompetentsiyalarini muntazam ravishda rivojlantirib borish zarur.

Pedagoglarning kasbiy kompetentsiyalarini rivojlantirishda akmeologik yondashuv muhim ahamiyatga ega. Akmeologik kompetentlik pedagogning kasbiy faoliyatini yuqori darajada, samarali va sifatli tarzda amalga oshirishga qodir bo'lishi uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar to'plamini ifodalaydi. Bu kompetentlikni shakllantirishda raqamli texnologiyalarning roli beqiyosdir. Raqamli ta'lim vositalarining ta'lim jarayoniga kiritilishi pedagoglarga o'z kasbiy malakalarini yangilash va yangi metodlarni o'zlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, bo'lajak pedagoglarning akmeologik kompetentligini rivojlantirish uchun zamonaviy ta'lim metodologiyalaridan samarali foydalanish zarurati yuzaga kelmoqda.

Ushbu tadqiqotning maqsadi, ta'limdagi raqamli transformatsiyalar sharoitida bo'lajak pedagoglarning akmeologik kompetentligini rivojlantirishning metodik asoslarini o'rganishdir. Tadqiqotda ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi, pedagoglarning kasbiy rivojlanishi va zamonaviy pedagogik metodik yondashuvlar haqida batafsil tahlil olib boriladi. Shu asosda, pedagoglarning akmeologik kompetentligini shakllantirishda samarali metodik yondashuvlar va ta'lim vositalarining roli o'rganiladi.

Shu tariqa, tadqiqot o'quvchilarning sifatli ta'lim olishida muhim rol o'ynaydigan pedagoglarning kasbiy malakalarini rivojlantirishga yordam beruvchi ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishni maqsad qilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Pedagoglarning kasbiy kompetentligi bo'yicha bir qancha ilmiy ishlar mavjud. Masalan, Mamatov K. (2017) o'z asarlarida pedagoglarning kasbiy malakalarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini va metodik yondashuvlarini ko'rib chiqadi. Uning fikricha, pedagogning kompetentligi – bu uning kasbiy faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar to'plami bo'lib, bu kompetentlikni shakllantirishda ta'lim tizimi va pedagogik metodologiyalarning o'rni katta. Akmeologik kompetentlik, o'z navbatida, pedagogning yuqori darajadagi kasbiy faoliyatini amalga oshirishga qaratilgan kompetentlikdir. Ushbu soha bo'yicha, Xolmirzaev U. (2015) akmeologik kompetentlikni pedagogning shaxsiy va kasbiy rivojlanishining muhim jihati sifatida ta'riflaydi.

Raqamli texnologiyalar ta'lim tizimiga kirib kelishi, pedagoglar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shokirov B. (2014) o'z asarida, raqamli transformatsiyalar ta'lim jarayonini qanday yangilayotganini, ayniqsa, pedagoglarning o'qitish usullarini va ta'lim vositalarini qanday o'zgartirayotganini tahlil qilgan. U ta'limda raqamli vositalarni joriy qilish pedagoglarga o'z ishini samarali tashkil etish, shuningdek, yangi pedagogik metodlarni o'rganish imkoniyatini yaratishini ta'kidlagan. Bunga qo'shimcha ravishda, Saidov S. (2018) raqamli transformatsiyalar pedagoglarning kasbiy rivojlanishiga ta'sirini o'rgangan va bu jarayonda raqamli kompetentlikning ahamiyatini ko'rsatgan. Tadqiqotchilar, raqamli texnologiyalarni o'qitishda qo'llash orqali pedagoglarning yangi metodlarni tezroq o'zlashtirishini, shuningdek, ta'limning individualizatsiya qilishini ta'kidlashgan.

Bo‘lajak pedagoglarning kasbiy rivojlanishini shakllantirishda metodik yondashuvlar va ta’lim dasturlarining ahamiyati katta. Abdurahmonov I. (2013) pedagoglarning kasbiy malakasini oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni va metodologiyalarni qo‘llash zarurligini ta’kidlagan. Tadqiqotda pedagoglarning yangi metodlarni o‘zlashtirish, o‘quvchilarga yanada samarali ta’lim berish va ta’lim jarayonini modernizatsiya qilish uchun raqamli vositalardan qanday foydalanish mumkinligi ko‘rib chiqilgan. Parker A. & Smith M. (2012) o‘z asarlarida pedagoglarning malakalarini raqamli platformalar va onlayn ta’lim yordamida qanday rivojlantirish mumkinligini yoritgan.

Ta’lim metodologiyasi bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar pedagogning kasbiy rivojlanishida yangi metodologik yondashuvlarning qo‘llanilishiga alohida e’tibor qaratadi. Kulikov Y. (2017) ta’lim metodologiyasini zamonaviy pedagogik ehtiyojlarga moslashtirishni, shuningdek, ta’limda innovatsion metodlardan foydalanishni zarur deb biladi. Ushbu yondashuv pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Karpov Y. (2014) pedagoglarning raqamli kompetentligini oshirishning akmeologik yondashuvlarini ishlab chiqqan. U raqamli kompetentlikni pedagogning kasbiy faoliyatini raqamli vositalar orqali samarali tashkil etish qobiliyati sifatida ta’riflaydi. Pedagogning raqamli kompetentligi ta’limdagi raqamli transformatsiyalar sharoitida muvaffaqiyatli faoliyat ko‘rsatish uchun muhim bo‘lib, uning akmeologik kompetentligi bilan chambarchas bog‘liqdir.

Yuqoridagi adabiyotlar tahlili pedagoglarning kasbiy malakalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyatini ko‘rsatadi. Akmeologik kompetentlik pedagogning kasbiy faoliyatini yuqori darajada amalga oshirishga imkon beradigan muhim elementdir va ta’limdagi raqamli transformatsiyalar pedagoglarning kasbiy kompetentliklarini yanada rivojlantirishga imkon yaratadi. Tadqiqotda keltirilgan adabiyotlar pedagogik sohadagi zamonaviy yondashuvlar va metodlarni qo‘llash orqali bo‘lajak pedagoglarning kasbiy rivojlanishini yanada samarali tashkil etish zarurligini ta’kidlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi - bu tadqiqotning ilmiy asoslarini tashkil etadigan va tadqiqotning maqsadiga erishish uchun foydalaniladigan yondashuvlar, usullar va vositalarning tizimidir. "Ta’limdagi raqamli transformatsiyalar sharoitida bo‘lajak pedagoglarning akmeologik kompetentligini rivojlantirishning metodik asoslari" mavzusidagi tadqiqot metodologiyasini quyidagicha tuzish mumkin:

Tadqiqot quyidagi bosqichlardan iborat bo‘ladi:

Birinchi bosqich: Adabiyotlar tahlili va mavjud ilmiy qarashlarni o‘rganish.

Ikkinchi bosqich: Tadqiqot metodologiyasini ishlab chiqish va tadqiqot uchun zarur materiallarni yig‘ish.

Uchinchi bosqich: Pedagoglarning akmeologik kompetentligini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning ta’sirini tahlil qilish.

To‘rtinchi bosqich: Tadqiqot natijalarini umumlashtirish, tavsiyalar ishlab chiqish.

Ushbu metodologiya ta'limdagi raqamli transformatsiyalar sharoitida pedagoglarning akmeologik kompetentligini rivojlantirishning ilmiy asoslarini ishlab chiqishda, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini va metodologiyalarni qo'llashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot metodologiyasining samarali qo'llanilishi ta'lim tizimini yanada modernizatsiya qilish va bo'lajak pedagoglarning kasbiy malakalarini oshirishga yordam beradi.

TAHLILLAR VA NATIJALAR

Bo'lajak o'qituvchining shaxsiy-irodaviy sifatlarini shakllantirish bilan birga unda kasbiy bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Bo'lajak o'qituvchining individualligi uning o'ziga xosligi, xislatlarining betakrorligi sifatida talqin etiladi. Bo'lajak o'qituvchining individualligi akmeologik yondashuvning asosiy kategoriyalardan biridir.

Akmeologik yondashuvga ko'ra, «individuallik» murakkab integrativ tuzilma sifatida tushunilgan holda, o'z tarkibiga, biologik, sotsial-psixologik va axloqiy psixologik darajalarni qamrab oladi. Bo'lajak o'qituvchining sanab o'tilgan jihatlari uning hayoti davomida shakllangan bo'lsada, unda talabalik davrini, ta'lim jarayonini ahamiyati yuqori hisoblanadi. Shunday qilib, individuallikni yanada to'laroq tushunish uchun sanab o'tilgan har bir jihatni alohida ko'rib chiqqan ma'qul. Individuallikning biologik asoslari deganda organizmning bioximik, umumiy somatik va neyrodinamik xususiyatlarini tushunamiz. Aytib o'tilgan biologik jihatlar bo'lajak o'qituvchining individual-tipik xususiyatlarini tashkil etgan holda o'z tarkibiga temperament, psixitik jarayonlarning individuallashganligi, layoqatlar, jins va yosh xususiyatlarini qamrab oladi. Individuallikning sotsial-psixologik asoslari esa bo'lajak o'qituvchining xarakter xislatlarini, uning intellektual, irodaviy va emotsional jihatlarining murakkab o'zaro aloqasini, hamda tajriba asossida yotuvchi bilim, ko'nikma va malakalarini ham qamrab oladi. Individuallikning ahloqiy-psixologik jihati murakkab ko'rinishga ega bo'lib, uning tarkibiga bo'lajak o'qituvchining «MEN konsepsiyasi» (o'zlikni anglash va o'z-o'zini baholash), qadriyatlar va o'zi yashayotgan jamiyatda amal qiluvchi rollar, meyoriy tomonlarni o'zlashtirishga qaratilgan bo'ladi. Sanab o'tilgan barcha jihatlar o'zaro muvofiqlashib va uyg'unlashgan holda, murakkab tarzdagi individual uslub va bu asosida bo'lajak o'qituvchining kasiy kompetentligini va shaxs sifatidagi kamolotini belgilab beradi.

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, bo'lajak o'qituvchilarda akmeologik kompetentlik o'zlashtirgan bilim, ko'nikma va malakalarini amaliyotda yuqori darajada qo'llay olishida namayon bo'ladi. Zamonaviy jamiyatda ta'lim tizimini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri – bu insonning turli sohalarda maqsadli va mustaqil faoliyatini tashkil etishidir. Shunday ekan bo'lajak o'qituvchilarda akmeologik pozitsiyani shakllantirishda motivatsion, ijtimoiy, axborotli-mazmunli, faoliyatli, didaktik omillarga alohida e'tibor qaratish maqsadga maolikdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ananyev, B. G. **Insonni bilish predmeti sifatida.** – Leningrad: LDU nashriyoti, 1968.

2. Ribnikov, N. A. **Akmeologiya: inson taraqqiyotining cho‘qqilari haqidagi fan.** – Moskva: "Mysl" nashriyoti, 1928.
3. Shiyan, V. G. **Akmeologiya: nazariya va amaliyot.** – Sankt-Peterburg: Piter, 2002.
4. Bodalev, A. A. **Shaxs va muloqot.** – Moskva: MDU nashriyoti, 1983.
5. Kuznetsov, G. I. **Shaxsning kasbiy rivojlanishining akmeologik asoslari.** – Moskva: Fan, 2009.
6. Xanina, I. A. **Pedagogik akmeologiya: asosiy yondashuvlar va yo‘nalishlar.** – Sankt-Peterburg: SPbDU nashriyoti, 2015.
7. Leontyev, A. N. **Faoliyat. Ong. Shaxs.** – Moskva: MDU nashriyoti, 1975.
8. Lukicheva, A. V. **Pedagogik fanlar tizimida akmeologiya.** – Moskva: Oliy maktab, 2010.
9. Drujinina, V. N. **Psixologiya va pedagogikada akmeologik yondashuv.** – Moskva: Pedagogika, 2014.
10. Alekseyev, V. V. **Pedagogning kasbiy mahoratining akmeologiyasi.** – Rostov-na-Donu: Feniks, 2011.
11. Kabanova-Meller, Ye. N. **Psixologiya va pedagogika.** – Moskva: Oliy maktab, 2016.
12. Ahmadova, Z. K. **Akmeologiyaning nazariy asoslari va uning pedagogning kasbiy rivojlanishidagi roli.** – Toshkent: "O‘zbekiston" nashriyoti, 2018.
13. Muxametzyanova, F. N. **Pedagogik akmeologiya: nazariyadan amaliyotga.** – Qozon: Qozon davlat universiteti nashriyoti, 2007.
14. Shepel, V. M. **Akmeologiya va pedagogik mahorat.** – Moskva: Akademiya, 2000.